

Bývalé mlýny na povodí Žirovničky na Častrovsku

Na povodí Žirovničky bývalo několik mlýnů. V Častrově to byl Panský mlýn zv. Horní, s číslem popisným 6. Původně náležel k Velkostatku Kamenickému, jehož majitelem byl do roku 1945 baron Rudolf z Geimüllerů. Mlýn byl Velkostatkem pronajímán. V roce 1835 je na mlýně uváděn Vojtěch Amcha, v roce 1885 Jan Prokop – mlýn a pila, což byl čitelný nápis na torzu štítové zdi ještě v nedávných létech. Začátkem 20. století byl nájemcem pan Rajský, po něm pan Kazda. Po první světové válce zakoupil Horní mlýn s pilou Jan Votruba, majitel mlýna Dolního v Častrově čp. 7. Horní mlýn byl původně poháněn vodním kolem vodou z Panského rybníka nad mlýnem, později turbínou na elektrický pohon. V Horním Votrubově mlýně se mlelo i za druhé světové války. Zanikl začátkem 50. let minulého století.

Druhým mlýnem na povodí Žirovničky v Častrově byl Dolní mlýn čp. 7, /zvaný také Fáčkův mlýn stejně jako přilehlý rybník podle někdejšího majitele; Fáčkův kopec nad mlýnem – dle starých map/.

Známí majitelé Dolního mlýna v roce 1835 - Matěj Skala, v roce 1854 – Tomáš Minář, v roce 1985 – Jan Votruba st. Od 20. let minulého století Jan Votruba, poslední mlynář na mlýně, zakoupil po 1. světové válce k zamezení konkurence i mlýn Horní.

Dolní mlýn byl mlýnem rybničním, poháněn vodní turbínou z přilehlého asi 1 ha rybníka, odděleného hrází se silnicí Častrov – Počátky. Mlynář Jan Votruba provozoval živnost mlynářskou na obou mlýnech. V Horním mlýně se mlelo převážně žito, loupal ječmen na kroupy, šrotovalo krmné obilí. V provozu byla i pila – vše později zavedeno na pohon elektrický. V Dolním mlýně se mlela pšenice. U mlýna byla i šindelka na výrobu střešního šindele a hospodářství s jedním párem koní. Dolní mlýn byl úředně uzavřen a zapečetěn za druhé světové války.

Třetím mlýnem nacházejícím se na Žirovničce asi 1 km pod Votrubovým Dolním mlýnem na katastru metánovském byl mlýn Hronášů, později Kremličků a Maděřů, patřící k obci Metánov pod čp. 21. Dle zápisu v Berní bule v roce 1654 je v Metánově pod č. 1 Jakub Hronáš – mlýn. Nový zápis z roku 1674 – Jan

Hronáš – mlýn o jednom kole. V Tereziánském katastru v roce 1722 majitelem Pavel Hronáš – mlýn na nestálé vodě. Josefínský katastr v roce 1786 uvádí na čp. 21 v Metánově Jakub Hronáš – mlýn u Hronáše. Ve stabilním katastru pro obec Metánovv roce 1830 novým majitelem Jan Kremlička. Od roku 1879 majitelem František Kremlička. Další majitel od roku 1908 Bohumír Kremlička přistavěl k mlýnu i pilu, ale mlýn zadlužil. Od roku 1929 majitelem mlýna Bohumil Kremlička, který v roce 1937 mlýn s pilou prodává Aloisi Maděřovi. Za doby Protektorátu byl mlýn úředně uzavřen. Původní pohon mlýna i pily byl vodní turbínou, později, již za dob socialismu po elektrifikaci samot zřídilo JZD Předvoj, které pilu užívalo, pohon elektrinou. Budova byla přestavěna Aloisem Maděrou ml. jako obytný dům. Nyní i pila mimo provoz. /Údaje použity z kroniky Metánova/

Posledním mlýnem na toku Žirovničky pod Jakubínem byl již v 16. století mlýn

Rohlův, /od roku 1564/. Původně byl veden při obci Cholunná. Při kreslení nových map v roce 1829 byly pozemky Rohlovy zakresleny do mapy Jakubínské a v roce 1854 mlýn zařazen do Jakubína pod čp. 19.

Majitelé: v roce 1613 uváděn na gruntě Daniel Rohel – mlynář, v roce 1630 Martin Rohel, dalším majitelem Jakub Rohel, od roku 1688 Šimon Rohel, od roku 1707 Vít Rohel, od roku 1770 Jakub Rohel, v roce 1785 František Rohel. V roce 1830 na mlýně Jan Minář, od roku 1844 Bartoloměj Minář. Dne 16. 11. 1886 koupil mlýn Tomáš Buček, perletář ze Žirovnice. Ten přistavěl stodolu a zřídil válcový mlýn. V roce 1896 koupil statek i mlýn Vojtěch Pech, rolník z Chrástova. Vojtěch Pech vida, že mlynářství na malých mlýnech upadá, zřídil v roce 1911 pilu na pohon vodní i parní a zřídil i vlastní elektrické osvětlení. V roce 1920 předal statek i mlýn s pilou svému synovi Stanislavu Pechovi. To byl poslední mlynář na Rohlově mlýně.

/Vypsáno z kroniky Jakubína/

Vodní mlýny na Ctibořském potoku

Balkův mlýn /vžité pojmenování po posledním mlynáři Karlu Balkovi/ se nachází na jižním okraji Ctiboře. K jeho pohonu vždy sloužila voda asi z 200 m vzdáleného rybníka zv. Mlýnský. Voda byla náhonem přiváděna visutými vantroky přes cestu na mlýnské kolo. K mlýnu patřilo ještě hospodářství – pole, louky, lesy a další rybníky.

Přesné založení mlýna se nepodařilo zjistit, ale dle archivní zprávy ze 17. století daroval mlynář Pavel při stavbě hřbitovního kostela Božího Těla v Počátkách kostelu zvon. V roce 1701 se uvádí jako majitel mlýna Jiřík Mlynář, vlastní i 2 jitra pozemků /1 jitra = 5,6 ha/.

Při číslování domů bylo mlýnu přiděleno č. 17. V roce 1828 je jako majitel uváděn Johann Minář, v roce 1856 Jan Mynář. Od roku 1912 vlastnil mlýn František Mynář. Posledním mlynářem na mlýně byl Karel Balek, který se v roce 1918 přizemil ze Žirovnice, když se oženil s vdovou po Františku Mynářovi. Tehdejší výměra pozemků byla 17 ha.

Karel Balek provedl v roce 1919 celkovou přestavbu mlýna, podle návrhu stavitele Malinovského z Počátek. Za druhé světové války byl mlýn uzavřen.

Druhým vodním mlýnem na Ctibořském potoku byl mlýn Vobrů čp. 33, zvaný též Dolní mlýn. Tento byl postaven v roce 1864, asi 500 m pod vesnicí Ctiboř. Prvním mlynářem byl František Vobr, narozen v roce 1850 ve Ctiboři v čp. 18. Mlynářem se vyučil od svého strýce Chadima v Horních Dubenkách. Mlýn pro něho postavili jeho rodiče z čp. 18. K mlýnu přidali i zemědělské pozemky.

Mlýn byl původně s vodním náhonem a mlýnským kolem. Ve 20. létech minulého století druhý majitel František Vobr mladší, narozen v roce 1881, mlýn vylepšil, vybudoval rybník a zřídil vodní turbínu. Zároveň přestavěl i celé stavení. Zařízení mlýna – 1 loupáčka, 1 stolice čtyřválcová, a 1 stolice jednoválcová s příslušenstvím. Mlelo se střídavě, někdy hodně, jindy málo. I tento mlýn byl uzavřen v době 2. světové války. *Miroslav Houška st.*